



*The Journal of Academic Social Science Studies*

**JASSS**

*International Journal of Social Science*

*Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS4865>*

Number: 52 , p. 317-323, Winter I 2016

**Yayın Süreci / Publication Process**

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayınlanma Tarihi / The Published Date

01.11.2016

10.12.2016

## **1980 KUŞAĞI TÜRK ŞİİRİNE ELEŞTİRİLER<sup>1</sup>**

*CRITICISM TOWARDS 1980s GENERATION OF TURKISH POETRY*

*Yrd. Doç. Dr. Servet Şengül*

*Muş Alparslan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü*

### **Öz**

1980 Kuşağı Türk şiiri, kendisine zaman bakımından en yakın kuşak olarak 60 ve 70 Kuşağı şiirinden oldukça farklı anlayışa sahiptir. 1980 askeri darbesinin de etkisiyle 80 Kuşağı, kendinden önceki yirmi yılın ideolojik şiir tavrını sanatsal şiire çevirir. Darbe öncüsünün her türlü siyasi hareketi, darbe sonrasında derin bir sessizliğe bürünür. Toplumun yansımaları olan sanat hareketleri, özelde şâirler, bu sessizliğe tabi olmak zorunda kalınca önceki dönemlerden ayrılan, bireyi önceleyen ve sanat yapma hedefi olan şiir anlayışı gelişir. Askeri siyasetin baskısı ve değişen yaşam algısı 80'ler şiirini "şiire dönüş" düsturuna yönlendirir. 80 şiirinde, İkinci Abdülhamit devrine benzer şekilde hastalıklı, bunalımlı, kanı içine atan, teknik olarak 'patetik ruh' hali egemen olur. Dönemin gerçekliği bu dönem şiirini karamsar havaya büründürür. Şâirler, belki de mecbur kaldıkları, bireysellik arz eden ve topluma uzak bir dil kullanır. Bu şiir tavrı nedeniyle; Hakan Arslanbenzer, Hakan Şarkdemir, Osman Özbahçe ve Hayriye Ünal gibi 1990 ve 2000 Kuşağı şâirleri, kendilerinden önce gelen 1980 Kuşağı'na ağır eleştirilerde bulunur. Bu eleştiriler arasında 'meselesizlik', 'toplumdan kopuk olma', 'şiiri salt sanat eseri olarak görme' gibi konular yer alır.

**Anahtar Kelimeler:** 1980 Kuşağı Türk Şiiri, Şiir Eleştirisi

### **Abstract**

1980s Generation of Turkish Poetry has a very different perspective compared to 60s and 70s which are the most similar generations as regards to point of time. 80s Generation affected by 1980 coup transformed ideological poetry stand of last two decades into an artistic poetry. Any kind of political movement in pre-coup period fell into silence after the coup. Art movements being repercussions of society and particularly poets had to obey this silence. Consequently, a new poetry perception which prioritizes individual and aims to do art developed. Pressure of military coup and changing lifestyle perception steered 80s poetry to the principle of "back to poetry". 80s poetry was dominated by sick, depressive, introvert and technically "pathetic spirit" in parallel with Abdulhamit II Era. Reality of the period had the pessimistic atmosphere of that era. Poets used an individualized language which

<sup>1</sup>Bu makale 12-15 Ekim 2016 tarihlerinde Fırat Üniversitesi'nde düzenlenen 1. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda aynı başlıkla sunulan tebliğin genişletilmiş halidir.

was isolated from the society, maybe due to the fact that they had to. This stand of 1980s generation of poetry was severely criticized by poets of 1990s and 2000s generations such as Hakan Arslanbenzer, Hakan Şarkdemir, Osman Özbahçe and Hayriye Ünal. These criticisms included topics such as "lack of an issue", "being isolated from society", "considering poetry as a solely work of art".

**Keywords:** 1980s Generation of Turkish Poetry, Poetry Criticism

### 1980 Kuşağı Şiirinin Doğuşu ve Özellikleri

1980 Kuşağı şiirini tahlil edebilmek için o günün sosyolojik yapısını ele almak gerekir. Dönemi etkileyen en önemli olay 1980 askeri darbesidir. Darbeyle toplumu geliştirme adına eylem ve söylemde bulunabilecek tüm kesimler baskı altına alınır. Böylece darbe öncesinin her türlü siyasi hareketi, darbe sonrasında derin bir sessizliğe bürünür. Toplumun yansıması olan sanat hareketleri ve şairler, bu sessizliğe tabi olmak zorunda kalınca önceki dönemlerden ayrılan, bireyi önceleyen ve sanat yapma hedefi olan şiir anlayışı gelişir. Bu "avangard" sanat hareketinin karakteri alabildiğince bireyseldir. Zira 1980 darbesi devletin gücünün her şeyin üzerinde ve tartışılmaz olduğunu göstermiştir (Altiyaprak, 2008: 16). Şiir algısını etkileyen nedenlerden bir diğeri de 1980'lerde ekonominin içe kapalı yaklaşımından dışa dönük hale gelmesidir. Ekonominin dışa dönük olması tüketim kültürünü değiştirir. Şairler toplumsal sorunları irdelemez, tüketim kültürünün kendilerine vadettiği her türlü güzellikten ve sanattan istifade yolunu seçer.

Önceki kuşaklar 'tepki verme' anlamında kendilerine zengin bir miras sunmasına rağmen 1980'ler şiiri, bu ruhtan yoksundur. Bu döneme İkinci Abdülhamit devrine benzer şekilde hastalıklı, bunalımlı, kanı içine atan teknik olarak 'patetik ruh' hali egemendir (Arslanbenzer, 2012: 202). Bu yıllarda İsmet Özel'in şahsında aykırı sesler duyulsa da bu sesler öneri sunmaz, sadece önerilere saldırır. Bu kuşakta genel olarak siyasi yaklaşımı olmayan şiirler revaçtadır. Dönemin gerçekliği onların şiirini karamsar havaya büründürür. Şairler, belki de mecbur kaldıkları, bireysellik arz eden ve topluma uzak bir dil kulla-

nır.

1980 Kuşağı, günümüz Türk şiirine zaman bakımından en yakın kuşak olarak 60 ve 70 Kuşağı'ndan yahut 90 ve 2000'ler şiirinden oldukça farklı anlayışa sahiptir. 80 Kuşağı olumlu bir yaklaşım olarak kendinden önceki yirmi yılın ideolojik şiir tavrını sanatsal şiire çevirir. Bu dönemin şairleri, aynı şiir anlayışına sahip olmasalar bile birlikte dergiler çıkarmak suretiyle ortak bir şiir atmosferinde yer alırlar. "1980 sonrası şiirinin toplumcu bir poetikadan çok; bireysel yönelimler bağlamında geliştiğinin en önemli göstergelerinden biri de bu dönemdeki şiir atmosferinin, dergi odaklı ve ortak poetikaları olmayan şairlerin rahatlıkla bir arada durabildiği yani merkezileşmemiş bir yönünün olmasıdır. Nitekim farklı eğilimlere sahip şairlerin belki de ortaklaştıkları tek payda 'şiire saygıdır.'" (Demir, 2015: 157). Buldukları ortak mekânlar, çıkardıkları dergiler veya kurdukları yayınevleri, bu şairlerin "akım dayanışması" gösterebilmeleri için yeterli olmaz. Kişisel çekişmeler, şiir anlayışlarının farklılığı gibi etmenler, 1980 Kuşağı şairlerinin arasında sert polemiklerin cereyan etmesine sebep olur. Bu sert polemikler onların "akım" olmaları yolundaki en önemli engellerden biri olarak görülür (Asiltürk, 2006: 19).

1980 Kuşağı şairleri poetik yaklaşım olarak farklılık gösterir. Toplu veya bireysel olarak değişik şiir anlayışları göze çarpar. Fikir tartışmalarının veya yeni şiirsel eğilimlerin merkezi dönemin şiir gündemini belirleyen dergiler olur. "1980'lere dergiler açısından bakıldığında şiirin gündemini belirleyen genç dergilerin *Üç Çiçek*, *Poetika*, *Fanatik*, *Yönelişler*, *Şiir Atı*, *Ayırım Şiir*, *Ayane*, *Broy* vb. olduğu görülür. Yanı sıra *Gösteri*, *Varlık*, *Milliyet Sanat*, *Yazko Edebiyat* gibi kurumsal dergiler

kuşak şairlerine zaman zaman sayfalarını açar. 1990'larda *Düşler, Sombahar, Dergâh, Ludingirra, Nar, İpek Dili* gibi dergiler bu şiiire süreklilik kazandırır." (Asiltürk, 2006: 31). Bu dönemde çoksesli şiiir arayışları da mevcuttur. Şairler yüzlerini geçmişe çevirerek gerçek şiiire ulaşma gayreti gösterirler. 80'lerin psikolojik ve imgesel şiiir arayışları onları İkinci Yeni'ye götürür. Bu, hem onların geçmiş ve gelenek değerlendirmesi tavırlarına uygundur hem de en yakındaki "şiiir odaklı" hareket İkinci Yeni'dir. 1980 kuşığı şairlerinin şairlerinden olan şiiirde estetiğin kendisine seçeceği en yakın ata İkinci Yeni olur (Ünal, 2014: 177). Ayrıca İkinci Yenicilerden bazıları bu kuşak şairleri hakkında yazılar yazmaktadır. Eroğlu'nun Ahmet Okta'y'dan yaptığı iktibasla belirtmek gerekirse bu dönemde üç değişik şiiir anlayışı hüküm sürer: "1. Siyasal boyutun ya iyice görünmez kılındığı/dıştalandığı ya da alt katmana çekildiği modernist/entelektüalist ve içrekçi (*ezoterik*) eğilimlere de sahip çıkan imgeci şiiir, 2. Tepkisel bir konuma yerleşen ve siyasal boyutu militanca vurgulayan toplumsalcu gerçekçi ve militan tavrı fazla öne sürmesine rağmen öykülemeci olmayı tercih eden, yalın söyleyişi öne çıkararak, içrekçi öğelere uzak duran toplumsalcı şiiir, 3. Ezoterik ve politik içerimlere sahip olan, dünyevi olayları eleştirmesine rağmen son kertede maddesel yaşamı da tinsel/kültürel yaşamı da uhrevileştirmeyi öngören metafizik/İslamcı şiiir." (Asiltürk, 2006: 49). Görüldüğü üzere 80 Kuşığı şiiiri tek yönlü değildir. Türk şiiir geleneğiyle bağlantıları olan birkaç grup dönemin şiiirini yönlendirir. Bunların yanında irili ufaklı değişik gruplara da rastlanır. Yeni Garipçiler, Gelenekselciler, Beatnikçiler, Mistik-Metafizikçiler gibi başka şair gruplarına rağmen asıl tartışmalar imgeciler-toplumcular-anlatımcılar arasında cereyan eder (Asiltürk, 2006: 187).

#### 1980 Kuşığı Şiirine Eleştiriler

1980 Kuşığı şiiir anlayışına en ağır eleştiriler 1990 ve 2000 Kuşığı şairlerinden

gelir. Bu dönem şairlerinden Hakan Arslanbenzer, 1990'ların ikinci yarısında başlayan ve günümüzde halen devam eden Neo-Epik Şiiir anlayışının kurucusu ve en önemli temsilcisidir. Şairin toplumun sesi olması gerektiği fikrine sahip olan Arslanbenzer'in 1980 Kuşığı'na yönelik eleştirilerinin başında 'meselesizlik', 'toplumdan kopuk olma', 'şiiiri salt sanat eseri olarak görme' gibi konular yer alır. Arslanbenzer'in eleştirileri şu sözlerde kendini beyan eder: "Ne var ki aynı ferahlık ve rahatlama sık sık aşırılık boyutlarında sergilendiği için 80'li yıllar şiiirinde kayıtsızlık, aşırı rahatlık, meselesizlik gibi ciddi ve yer yer vahim sıkıntılar da baş göstermiştir. Bu dönemde kişiliklerini bulmuş şairler, siyasal mesajdan ya tamamen kaçınmakta ya da bu mesajı bin türlü sanatsal oyun (tasannu) ve belirsizliklerin fonuna yerleştirmektedirler. Siyasal mesajdan kaçınma, git gide gerçekten kaçmaya dönüşmüştür. Bu da dili, daha doğrusu dilin görünen dış yüzeyini, kelime ve deyim morfolojisini çoğu 1980 Kuşığı şairinin öncelikli şiiirsel meselesi haline getirmiştir. Kelime oyunu, deformasyon ve telmih, 80 şiiirinin başta gelen sanatlarıdır.

80 Kuşığı şiiirinde ifade (mısra veya ibare şeklinde ortaya çıkan Türkçe şiiir sözü) hiçbir zaman şairin birincil hedefi olmamıştır. Şiiiri taşıyan unsur her zaman ifadenin arkasında saklı olan duygudur. Bunlar da genellikle hüznün, melal, elem, keder gibi duygulardır. Bu yanılla 80 Kuşığı şiiiri, ya da genel olarak 80'lerin ikinci, 90'ların ilk yarısına hâkim olan şiiir, yüzyıl başının Serveti Fünun şiiirini andırır. Bir farkla; ki o fark Serveti Fünun şairlerinin ifadeye en yüksek önemi vermesi, mısra ve ifade ibda edebilmek için yoğun bir titizlikle çalışmasıdır. Serveti Fünun şairleri bu sayede, az da yazsalar çok da yazsalar her zaman okunmaya, tekrar edilmeye, yayılmaya elverişli şiiirlerin şairleri oldular. 80 Kuşığı şairleri ise, arada geçen uzun yüzyılda Avrupa'da ve Türkiye'de modern şiiire getirilen yazınsal yeniliklerin de bunları yerlileş-

tirmeden etkisi altında kalmaları yüzünden, çoğu zaman sesi, söyleyişi, mısra ve ibareyi, dolayısıyla da geniş okuyucu kesimlerini önemli oranda ihmal etti. Bu ihmal günümüze kadar etkileri devam eden bir içe kapanışın da temel sebebi oldu. 20. yüzyılın ilk yarısında Ahmet Haşim “melali anlamayan nesil”den şikâyet ederken 80 Kuşağı kendisini adeta bir melal kuşağı olarak başkaları ve kütüphaneler tarafından anlaşılmayı nerdeyse istemeyen bir kuşak olarak konumlandırmıştır.” (Arslanbenzer, 2012: 198). Hakan Arslanbenzer, 80 şiirinin Türk şiirinde zirve olmadığını, kendi zirvelerini çıkarma konusunda dahi mütereddit bu akımın günümüz kuşağına ne bıraktığının belli olmadığını belirtir (Arslanbenzer, 2012: 200). 1980’ler şiiri ruh hali bakımından İstibdat Devri şiiriyle mukayese edilmelidir. Bu ikisi arasında dahi 80’ler şiiri aleyhine olumsuz yön vardır. “Arada çok ciddi fark da var tabii. İstibdat Devri şiirinin hastalığı, söylenmek istenenin korku sebebiyle yutulmasıdır. Bundan, amiyane tabirle salya sümük bir şiir çıkmış. 80’lerin şiirinin problemiye, şairin söylemek istediğini yutmasından çok, zaten söyleyecek bir sözünün olmamasıdır.” (Arslanbenzer, 2012: 202). Hakan Arslanbenzer’in bu kuşağa yönelik eleştirileri oldukça ağır bir tonda seyredir. Bu dönemde geçmişten gelen değerler çözülmeye yüz yüzedir. “1980 Kuşağının ‘halkın evladı olarak şair’ kültürünü üstlenmemesi vahimdir. Halkın, Milletın, Ümmet ve Cumhuriyetin kült değeri 1980’lerde İsmet Özel’in diri öfkesine rağmen ortadan tümüyle kalkma tehlikesiyle yüz yüze kalmıştır. Çözülme, bütün bağlantı ve bağlılık noktalarına hâkimdir. 1980 Kuşağı şairi tipik olarak kendine bile tutunamayan kişidir. Yani bir kişi bile değildir. Kimsedir. Yani hiç kimse.” (Arslanbenzer, 2012: 204). Ona göre 1980’lerde birçok şair ve grup, şiirin içinde yer almasına rağmen bu dönem şiirinin merkezi, parçalılığın dolaylı anlaşılabilir. “Üstelik, nedir 1980’lerin şiiri, hangisidir? İsmet Özel ve Ece Ayhan’ın o dönemde yazdıkları olamaz mı 1980’lerin hakiki ve öz şiiri? Yahut Enis Batur, İzzet Yaşar, Mehmet Müfit,

Turan Koç, Arif Ay, Ali Günvar, Ahmet Telli, Ahmet Erhan, Erdal Alover, Adnan Özer, Haydar Ergülen, Tarık Günersel, Lale Müldür ve Ahmet Güntan gibi, şiire 1970’lerde başladıkları halde yazdıkları esas olarak 1980’lerde alımlanan şairler oluşturmuş olamaz mı 1980’lerin havasını? Yoksa tam da 1980’lerin içine, o kâbus gibi ilk 1980’lere doğan Hüseyin Atlansoy, Osman Konuk, Akif Kurtuluş ve Necat Çavuş mu 1980’ler şiirinin gerçek telif sahibi kabul edilmelidir? Durun bitmedi: Daha Enis Akın, Küçük İskender, Sami Baydar, Birhan Keskin, Ahmethan Yılmaz, İbrahim Kiras ve Cevdet Karal gibi, 1980’lerin ikinci yarısında ortaya çıkan ve öncekilere oranla biraz daha vurdulu kırdılı şeyler yazanlardan hiç söz etmedik. Ve dahi Behçet Necatigil, Attila İlhan ve Hilmi Yavuz fenomenlerinden...” (Arslanbenzer, 2012: 205). Bu dönem şairleri şiire iradelerini koyamaz. Genel eğilimlere tabi olma veya bu eğilimlerden sakınma, adanma, kenarda durma şeklinde yaklaşımlar belirir. Bu kuşağın ezikliği yüzünden kendilerinin tespit edemediği güç hiyerarşisini onlara rağmen, onlar adına günümüz şairleri kuracaktır (Arslanbenzer, 2012: 206).

1970’ler şiiri imgeyi reddeder, fakat mecaz kullanmayı da beceremez. Hakan Arslanbenzer, 80 şiirini ‘saçma’ ve ‘zırva’ ikilisinden ‘zırva’ya oturtur. Onun 1980 şiirine yönelik eleştirilerinden biri de dil bilimsel açıdan bu şiirin “saçma ve zırva” kavramlarından zırva’ya tekabül ettiğidir. ‘Saçma’ dil bilimsel açıdan kuruluşu sıkıntılı da olsa herhangi bir anlam ileten yapıdır. ‘Zırva’ ise sorunlu bir yapısal şekil olmasının yanında herhangi bir iletisi de olmayan yargı veya kelime grubudur. Bu noktada Attila İlhan’ın ‘Büyük büyük üşüdüm’ mısrası saçmaya, Behçet Necatigil’in ‘Ve silinir daha sağken güneşler çekilince’ mısrası da zırva’ya örnek olarak verilebilir (Arslanbenzer, 2012: 208). İkinci Yeni’ye öykünen 80 şiiri, belki de selefenden ilham alarak, sürrealizmle açıklanmak ister. Aslında bu şiir, derin anlamlar içermekten ziyade anlamsızlık taşır. “Yer yer 1980’ler şiiri için gerçeküstü yakış-

tırması yapılmışsa veya bazı 1980 Kuşığı şairleri bunu demeye çalışmışlarsa da bu dönem şiiri diye elimizde bulunan metinlere gerçek dışı demek yeterlidir. Dönemin şiirinin bize söylediği de bu şiir, bir şekilde alakalı olduğu Fransız Gerçeküstücülük akımının veya yerli İkinci Yeninin aksine, genellikle saçma değil zırvadır.” (Arslanbenzer, 2012: 208). Hakan Arslanbenzer, 1980 Kuşığı’na yönelik eleştirilerini daha da ağırlaştırarak onlara “Garabet Kuşığı” yakıştırması yapar. Zira bu kuşağın şiiri sesle okunmaya elverişli bir şiir değildir. Hatta gözle okunabildiği dahi su götürür (Arslanbenzer, 2012: 210).

1980’ler şiirine yönelik eleştirinin bir diğer ismi Hakan Şarkdemir’dir. Şarkdemir’e göre 80 dönemi şairleri, okuru yönlendirmektense onun arzusuna göre şiir yazarak kurumsal algının dışına çıkamamışlardır. “Türkiye’de şiir okuyucusu müfredatın, yani kurumsal eğitimin teklif ettiği dairesinin dışına çıkabilmiş değildir. 1980 sonrasında şairler, bu kemikleşmiş yapıyı kırmak yerine okuyucunun alışkın olduğu şiire yaklaşmayı denediler. Çünkü mevcut okuyucu hala ders programlarının Garip ile son verdiği Türk şiirine ilgi duyuyordu.” (Şarkdemir, 2008: 179). Onun eleştirilerinden biri 80 şiirinin gündelik dile uzak kalışına dairdir. Ona göre bu dönem şiiri, gündelik dili yakalayamayışı nedeniyle saçmalık derecesine dahi yükselemez. Gündelik dili çıkmaz bir sokak sanarak umursamayan bu dönem şairleri, kendi çıkmazlarının farkına varamayacak kadar dalgındırlar (Şarkdemir, 2008: 132). Sokağın dilini şiire yansıtamayan bu kuşak, modern şiirin gereği olan otoriteye karşı olma noktasında da değildir. 80 Kuşığı ayrıca geçmişin şiir biçimlerine esir olmuştur. Günümüz şiiri ise kendinden önceki kuşağın eksikliğini görerek tedbirli davranmıştır. Modern şiir anlayışı imgeyi oluştururken gelenekten istifade eder, fakat geleneğin kalıplarına takılmaz (Şarkdemir, 2008: 183).

1980 Kuşığı’nı eleştiren bir diğer şair

ve eleştirmen Osman Özbahçe’dir. Özbahçe, İkinci Yeni’den sonra genel bir eğilim olan, geçmişi ve onun şiir anlayışlarını yanlış anlama furçasına 80 şiirini de katar. Bu dönem şairleri özellikle İkinci Yeni’nin imge yaklaşımını yanlış değerlendirirler. 80 Kuşağının imgesi İkinci Yeni’nin imgesinin aksine toplumdan kopuk bir imgedir. Bu yanlış imge anlayışı günümüz şiirine de tesir etmiştir. Özbahçe bu konuda şunu söyler: “1980’li yıllarda iyice gelişen bir şiir anlayışı, Ahmet Haşim’in poetikasında ve şiirinde merkezi bir yer tutan müzikli kanaryayı, Necip Fazıl’ın şiirinde değil; fakat poetikasında vurguladığı ‘sihirli keman’ ve bu başlık altında değerlendirilebilecek bazı düşüncelerini yanlış anlamıştır. Bu anlayış, İkinci Yeniyi imge kelimesine indirgeyerek yanlış anlamasını katmerleştirmiştir. Özellikle İkinci Yeniden sonra, günümüze gelinceye değin buralardan başlayan süreç, şiiri yaşanan hayat ve yaşayan insandan koparmış, kendi içinde işleyen bir kısır döngüye mecbur etmiştir.” (Özbahçe, 2008: 89). Özbahçe’nin 1980 Kuşığı’na yönelik bir diğer eleştirisi de süslü söz sanatlarıyla kurdukları şiir dilinin günlük hayatın dilinden ve hayattan kopuk olduğu şeklindedir. Bu eleştirileri yapıcı çerçevede gerçekleştirir, çünkü 80 şiirinde gördüğü eksiklikleri düzeltmeye yönelik çözüm yolları da sunar.

1980 Kuşığı şiiri, Hayriye Ünal’ın eleştirilerine de maruz kalır. Ünal, 80 şiirinin iki özelliğini apolitik söylem ve geleneği sahiplenmek şeklinde verir (Ünal, 2014: 22). O, bu eğilimin özelliklerini on madde boyunca sıralarken daha önceki eleştirilere benzer eleştiriler sunar. Şiire şiir dışında bir anlam yüklememeleri, İkinci Yeni’yi taklitten öteye gidememeleri, sisteme karşı görünmelerine rağmen nötr olmaları, varoluşu okurla paylaşmadan sorgulamaları, imge ağırlıklı dolaylı bir söylem geliştirmeleri, modernist İkinci Yeni gibi kentli olmaları bu eleştirilerden bazılarıdır (Ünal, 2014: 22). Ünal’a göre bu kuşağın olumlu yönleri de vardır. Sağ ve sol

anlayışındaki şairler kendi inançları doğrultusunda, ama iç içedir. 80'li yıllar çok sayıda şairi barındıran, fakat güçlü sesi olmayan bir dönemdir (Ünal, 2014: 25).

### Sonuç

1980'ler, siyasetin ve kültürel değişimlerin Türk şiiri algısını değiştirdiği bir dönem olarak Türk edebiyat tarihinde yerini alır. Askeri darbe toplumsal, kültürel ve sınıfsal yaşamın hemen her alanına tesir eder. "Toplumun tüm kesimlerine bir biçimde etki eden 12 Eylül sonrası dönemde apolitik, tüketimi önceleyen, toplumsal bağları çözülmüş, bireyci bir insan tipi, muteber vatandaş olarak topluma dayatılır. Öte taraftan toplum politikadan uzaklaştırılır, politik kutuplaşmalar yerini ara tonlara bırakır, politik ve düşünsel çatışmaların yerini sığ bireysel tartışmalar alır. Bu bağlamda politik anlamda daha izole bir kültürel üretimin kapıları 1980 darbesiyle aralanır." (Demir, 2015: 146). Askeri siyasetin baskısı ve değişen yaşam algısı 80'ler şiirini "şiire dönüş" düsturuna yönlendirir. 1980 Kuşağı'nda siyasi yaklaşımı olmayan şiirler revaçta olur. Şiir karamsar havaya bürünür. Şairler, belki de mecbur kaldıkları, bireysellik arz eden ve topluma uzak bir dil kullanır. Şiire dönüş, sonraki süreçte bu dönemin şairlerine bazı ithamları da beraberinde getirir. Toplumsal sorunları irdelemedikleri, tüketim kültürünün kendilerine vadettiği her türlü güzellikten ve sanattan istifade yolunu seçtikleri yönünde ithamlar bunlardan bazılarıdır.

Poetik olarak farklı yaklaşım gösteren ve bir "akım dayanışması" gösteremeyen dönemin şairlerini özellikle kendilerinden sonra gelen 1990 ve 2000 Kuşağı şairleri eleştiri yağmuruna tutar. Bu dönem şair ve eleştirmenlerinden Hakan Arslanbenzer, 1980 Kuşağı'nı 'meselesizlik', 'toplumdan kopuk olma', 'şiiri salt sanat eseri olarak görme' gibi konular üzerinden eleştirir. Aslında derin anlamlar içermekten ziyade anlamsızlık taşıyan bu şiiri Arslanbenzer, 'saçma' ve 'zırva' ikilisinden 'zırva'ya oturtur. Bir diğer eleştirmenin sahibi Hakan Şarkdemir'e göre 80 dönemi şairleri, okuru yönlendirmektense onun arzu-

sunaya göre şiir yazarak kurumsal algının dışına çıkamazlar. Ona göre de bu dönem şiiri, gündelik dili yakalayamayışı nedeniyle saçmalık derecesine dahi yükselemez. Gündelik dili umursamayan bu dönem şairlerinin kendileri çıkmazlara düşerler. Sokağın dilini şiire yansıtamayan 1980 Kuşağı, modern şiirin gereği olan otoriteye karşı olma noktasında değildir. Osman Özbahçe'nin eleştirilerinin merkezinde bu dönem şairlerinin İkinci Yeni'nin imge yaklaşımını yanlış değerlendirmeleri yer alır. Özbahçe, 80 Kuşağı imgesinin İkinci Yeni'nin imgesinin aksine toplumdan kopuk bir imge olduğunu belirtir. Hayriye Ünal, bu dönem şiirinin iki özelliğini apolitik söylem ve geleceği sahiplenmek şeklinde verir. Şiire şiir dışında bir anlam yüklememeleri, İkinci Yeni'yi taklitten öteye gidememeleri, sisteme karşı görünmelerine rağmen nötr olmaları, varoluşu okurla paylaşmadan sorgulamaları, imge ağırlıklı dolaylı bir söylem geliştirmeleri, modernist İkinci Yeni gibi kentli olmaları tarzındaki yaklaşımlarıyla bu dönem şairlerini eleştirme yolunu seçer.

Görüldüğü üzere günümüz şairleri, 1980 Kuşağı'na toplumdan uzak olma, bireysellik, anlamsız imgeler kullanma şeklinde eleştirilerde bulunur. Bu kuşaktan farklı olarak 1990'ların ikinci yarısından itibaren, bugüne kadarki süreci de içine alacak şekilde yeni şiir arayışları edebiyatımızı şekillendirir. Murat Üstübal, yeni şiirin doğuş gerekçesini ve akıbetini şu şekilde özetler: "İkibinli yılların hemen ilk on yılında bizim başımızdan geçenler, Türk şiirinin geleneksel adet ve aidiyetlerine bir tepkiydi kuşkusuz. Ama her şeyden önce 12 Eylül'ün yarattığı edilgenleşmiş ve içe kapanmış psikolojik insana, kendi egosentrikliğinden yaşamı yorumlayan ve bunu da mutlaklaştıran insana karşı bir tepkiydi. Kültürel imaj ve propagandalarla algıları eğitilip köreltilen ve doğaya (yaşama) bakışı uysallaştırılan insan için şiir yeni bir tazelenme olarak duyarlılığını yansıtır kendine özgü özgürleşme mücadelesini yürütebilecek miydi, işte bizim için soru buydu elbette." (Üstübal, 2010: 1).

**KAYNAKÇA**

- Altiyaprak, Y. (2008). *İkinci Yeni ve Türk Şiirinde Modernizm*, Ankara: Ebabel Yayınları.
- Arslanbenzer, H. (2012). *Neo-Epik Şiir*, İstanbul: Okur Kitaplığı.
- Asiltürk, B. (2006). *1980 Kuşığı Türk Şiirinin Poetikası*, İstanbul: Toroslu Kitaplığı.
- Demir, F. (2015). 1980 Sonrası Türk Şiirinin Başlıca Tartışma Alanları, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, Mannheim–GERMANY, Volume 3/1 April, p. 144-163.
- Özbahçe, O. (2008). *Modern Şiirimizin Kökleri*, Ankara: Ebabel Yayınları.
- Şarkdemir, H. (2008). *Kahramanın Dönüşü Modern Epik Şiir Üzerine*, Ankara: Ebabel Yayınları.
- Ünal, H. (2014). *Tahlil Tahrip İnşa*, Ankara: Hece.
- Üstübal, M. (2010). *Dirim Kurgu Şiirde Polilektik Akış ve Heterotopya*, Ankara: Ebabel Yayınları.

